

ПРАВОВИЙ СТАРТ

**Готові матеріали для першого уроку
правознавства.**

9 клас

Приєднуйтеся до методичної спільноти вчителів
правознавства у Viber - корисного простору для
обміну досвідом, обговорення навчальних матеріалів
та отримання актуальних методичних порад

НАБІР КРИГОЛАМІВ

«Який закон описує твоє літо?»

Мета

Створити дружню атмосферу в класі, познайомити учнів і учениць із поняттям «закон» через життєві приклади та показати, що правила існують у різних сферах нашого життя.

 Час: 5 хвилин.

 Форма роботи: Фронтальна.

Хід проведення

Запропонуйте учням(цям) уявити, що їхнє літо стало окремим законом. Попросіть придумати коротку назву цьому закону та пояснити її.

Приклади:

- Закон про морозиво
- Закон про подорожі
- Закон про гарний настрій
- Закон про пізні пробудження
- Закон про нові знайомства

Після відповіді кожен коротко пояснює свій вибір.

Запитання для обговорення

- Чому люди створюють правила?
- Чи можуть існувати закони без людей, які їх виконують?
- Які правила були у вашому «літньому світі»?

Порада

Не оцінюйте відповіді. Головне - створити позитивний настрій та показати, що право починається з правил, які ми використовуємо щодня.

НАБІР КРИГОЛАМІВ

«Правовий світлофор»

Мета

Допомогти учням висловити свою думку, активізувати клас і підвести до теми прав та обов'язків.

Час: 5 хвилин.

Форма роботи: Фронтальна.

Хід проведення

На дошці або презентації зображено три кольори світлофора.

Згоден(на)

Не впевнений(а)

Не погоджуюся

Учитель або вчителька читає твердження.

Після кожного учні(ці) показують свій вибір кольором або підняттям картки.

Твердження

✓ Я знаю свої права.

✓ Правила потрібні всім.

✓ Я завжди дотримуюся правил.

✓ Закони допомагають людям жити разом.

✓ Кожна людина має не лише права, а й обов'язки.

Після 2–3 тверджень попросіть кількох учнів(ць) пояснити свою позицію.

Обговорення

Чи були твердження, щодо яких думки класу відрізнялися?
Чому?

Порада

Наголосіть, що правильних або неправильних відповідей немає. Важливо вміти аргументувати свою думку.

НАБІР КРИГОЛАМІВ

«Правова асоціація»

Мета

Активізувати наявні знання учнів про право, розширити словниковий запас і створити позитивний настрій на початку вивчення нового предмета.

Час: 5–7 хвилин.

Форма роботи: фронтальна або групова

Хід проведення

- На дошці або екрані зображено терези правосуддя.
- У центрі великими літерами написано слово: **ПРАВО**
- Завдання учнів(ць) - назвати асоціації до цього слова.
- Учитель або вчителька записує їх на одну з чаш терезів.
- Кожна нова асоціація - це одна «вага».
- Після завершення вправи одна із чаш може стати «важчою».

Обговорення

- Які слова зустрічалися найчастіше?
- Які поняття були для вас новими?
- Чому саме ці слова асоціюються з правом?

НАБІР КРИГОЛАМІВ

«Правовий прогноз»

Мета

Налаштувати учнів на навчальний рік і допомогти сформулювати власні очікування від нового предмета.

Час: 5 хвилин.

Форма роботи: Індивідуальна або фронтальна.

Хід проведення

Запропонуйте завершити речення.

Цього року на уроках правознавства я хочу...

Найбільше мені цікаво...

Думаю, що право допомагає...

Наприкінці року я хочу сказати...

Кілька учнів(ць) озвучують свої відповіді.

Підсумок

Учитель робить висновок: Протягом року ми будемо шукати відповіді на всі ці запитання разом.

Порада

Наприкінці навчального року можна повернутися до цих відповідей і порівняти очікування з результатами.

НАБІР КРИГОЛАМІВ

«Так чи ні?»

Мета

Активізувати клас, швидко познайомитися з досвідом учнів і створити позитивну атмосферу.

 Час: 3–4 хвилини.

 Форма роботи: Фронтальна.

Хід проведення

Учитель(ка) читає твердження.

Якщо учень(ця) погоджується - піднімає руку або встає.

Твердження

- ✓ Я знаю, що таке Конституція України.
- ✓ Я коли-небудь читав(ла) правила школи.
- ✓ Я вважаю, що права людини потрібно поважати.
- ✓ Я люблю висловлювати власну думку.
- ✓ Я готовий(-а) дізнатися більше про право.

Обговорення

Поставте кілька відкритих запитань:

- Чому важливо знати свої права?
- Які правила ми використовуємо щодня?
- Для чого існують закони?

Порада

Завершіть вправу словами:

«Сьогодні ми лише розпочинаємо знайомство зі світом права. Протягом року ми навчимося не лише знати свої права, а й розуміти, як вони працюють у повсякденному житті.»

ВПРАВИ НА ЗНАЙОМСТВО

Вправа 1. «Правовий паспорт»

Мета

Познайомити учнів між собою, допомогти їм представити себе класу та підкреслити, що кожна людина має власну індивідуальність і права

 Час: 7–10 хвилин

 Форма роботи : індивідуальна

Матеріали

Шаблон «Правового паспорта» (можна роздрукувати або вивести на екран).

Хід проведення

Учні(ці) отримують картку-паспорт і заповнюють її.

Мій правовий паспорт

 Ім'я

 Три слова, які мене характеризують

 Моє найбільше захоплення

 Право, яке я найбільше ціную

 Чого очікую від уроків правознавства

Після заповнення 4–5 добровольців коротко презентують свої паспорти.

Обговорення

- Чи всі ми однакові?
- Що нас об'єднує?
- Чому важливо поважати особливості кожної людини?

Порада

Наприкінці року можна повернутися до цих паспортів і порівняти очікування з результатами.

ВПРАВИ НА ЗНАЙОМСТВО

Вправа 2. «Правова візитівка»

Мета

Познайомити учнів між собою та показати, що кожна людина має власні цінності й погляди

Час: 5–7 хвилин

Форма роботи: Індивідуальна.

Хід проведення

Запропонуйте створити власну візитівку.
У центрі написати ім'я.

Дописати:

Моє хобі

Моя сильна риса

Моє правило життя

Моє улюблене заняття

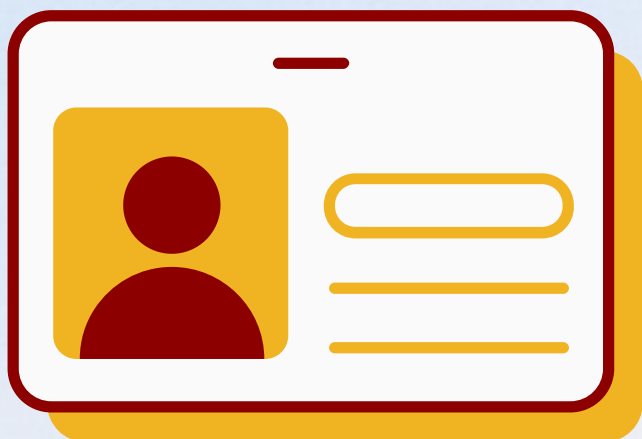
Чого хочу навчитися цього року

Після цього учні знайомляться один з одним у парах.

Обговорення

Які правила життя повторювалися найчастіше?

ВПРАВИ НА ЗНАЙОМСТВО

Вправа 3. «Знайди однодумця»

Мета

Створити позитивну атмосферу в класі та допомогти учням знайти спільні інтереси.

Час: 7 хвилин

Форма роботи: рухлива

Хід проведення

Учитель(ка) озвучує твердження. Потрібно знайти людину, яка відповідає умові.

цікавиться історією	любить читати книги	відвідав(ла) нове місто
має домашню тварину	любить спорт	був(ла) цього літа в іншому місті
дивився(лася) документальний фільм	знає, що таке Конституція України	знає свої права

Коли учні знаходять однодумця, коротко знайомляться між собою

Підсумок

Навіть якщо ми різні, у нас завжди знайдеться щось спільне.

ВПРАВИ НА ЗНАЙОМСТВО

Вправа 4. «Інтерв'ю юриста»

Мета

Розвивати навички спілкування та взаємного знайомства.

Час: 10 хвилин.

Форма роботи: у парах.

Хід проведення

Учні(ці) об'єднуються у пари. Кожен отримує роль журналіста. Потрібно поставити партнеру п'ять запитань.

Наприклад:

Як тебе звати?

Яке твоє захоплення?

Чому, на твою думку, потрібно знати свої права?

Яку професію ти мрієш обрати?

Чого очікуєш від нового предмета?

Після цього кожен представляє свого співрозмовника класу.

Обговорення

Що нового ви дізналися про своїх однокласників?

ВПРАВИ НА ЗНАЙОМСТВО

Вправа 5. «Мій життєвий кодекс»

Мета

Познайомити учнів(ць) через їхні особисті цінності та підвести до розуміння значення правил і норм у суспільстві.

Час: 8 хвилин.

Форма роботи: індивідуальна → групова.

Хід проведення

Запропонуйте учням завершити три речення.

Я завжди намагаюся...

Я ніколи не...

Я вважаю важливим...

Після цього об'єднайте учнів у групи по 4–5 осіб.

Кожна група повинна створити **«Кодекс нашої команди»**, обравши п'ять правил, з якими погоджуються всі учасники.

Після завершення групи презентують свої кодекси.

Обговорення

Чи однаковими були правила в різних групах?

Які правила повторювалися найчастіше?

Чому людям потрібні спільні правила?

МІНІ-ІГРИ

«Юридичний детектив»

Мета

Навчити учнів аналізувати життєві ситуації та визначати, чи пов'язані вони з правом.

 Час: 5–7 хвилин.

 Форма роботи: у парах або малих групах.

 Матеріали

Картки із ситуаціями (можна роздрукувати або показати на екрані).

 Хід проведення:

Учні(ці) отримують картку із ситуацією. Їхнє завдання - відповісти на три запитання:

1. Чи стосується ця ситуація права?
2. Яке право або правило може бути пов'язане із цією ситуацією?
3. Як можна правильно її вирішити?

Картка 1

Однокласник без дозволу взяв чужий телефон.

 Чи порушено чиєсь право?

Картка 2

Учениця відмовляється виконувати правила бібліотеки.

 Чому існують правила?

Картка 3

Учень запізнився на урок і не пояснив причину.

 Чи існують обов'язки учнів?

Картка 4

Дитина вигулює собаку без повідка в людному місці.

 Які правила можуть діяти?

МІНІ-ІГРИ

«Правовий кошик»

Мета

Закріпити розуміння різниці між поняттями «право», «обов'язок» та «правило».

Час: 5 хвилин.

Форма роботи: командна.

Матеріали

Три кошики (або три колонки):

Право

Обов'язок

Правило

Картки зі словами.

Хід проведення

Команди по черзі витягують картки та кладуть їх у правильний кошик.

Картки

Навчатися

Вільно висловлювати думку

Переходити дорогу на зелене світло

Берегти шкільне майно

Сплачувати податки

Захищати Батьківщину

Дотримуватися правил школи

Брати участь у виборах (після досягнення відповідного віку)

Після завершення перевіряються відповіді.

Підсумок

Учитель(ка) пояснює, що право, обов'язок і правило - різні поняття, але всі вони допомагають людям жити в суспільстві.

МІНІ-ІГРИ

«Конституційний сейф»

Мета

Познайомити учнів із ключовими поняттями курсу правознавства та Конституцією України.

 Час: 7 хвилин.

 Форма роботи: командна.

 Матеріали

- На екрані або дошці зображення сейфа.
- Поряд - 8 карток із поняттями.

 Хід проведення

Учитель(ка) говорить:

«У цьому сейфі зберігаються найважливіші поняття, без яких неможливо розпочати вивчення правознавства. Але сейф відкриється лише тоді, коли ви відгадаєте правильні слова.»

Команди по черзі відкривають картки.

Варіанти карток

 Основний Закон України.
(Конституція)

 Сукупність правил, установлених державою.
(Закон)

 Людина, яка має права та обов'язки.
(Громадянин / громадянка)

 Те, що держава гарантує кожній людині.
(Права)

 Те, що людина повинна виконувати.
(Обов'язки)

 Орган, який ухвалює закони.
(Верховна Рада України)

 Дія або бездіяльність, що порушує закон.
(Правопорушення)

 Основна цінність демократичного суспільства.
(Справедливість)

ПРАВОВІ АКТИВНОСТІ

«Конституційний сейф»

Мета

Показати учням, що право є частиною повсякденного життя, а не лише підручника.

Час: 7 хвилин.

Форма роботи: робота в групах (3–4 учні).

Матеріали

Картки із зображеннями або словами:

Школа

Дім

Парк

Магазин

Інтернет

Громадський транспорт

Хід проведення

Кожна група отримує одну картку.

Потрібно за 2–3 хвилини обговорити:

- Які правила існують у цьому місці?
- Які права людини тут реалізуються?
- Які обов'язки мають люди?

Приклад

Школа

Права:

- Право на освіту.
- Право на повагу.

Обов'язки:

- Дотримуватися правил школи.
- Поважати інших.

ПРАВОВІ АКТИВНОСТІ

«Правило чи закон?»

Мета

Навчити розрізняти поняття «правило» і «закон».

 Час: 8 хвилин.

 Форма роботи: у парах.

 Матеріали

Дві колонки:

 ПРАВИЛО

 ЗАКОН

Картки

Хід проведення

Учні(ці) отримують набір карток і повинні розподілити їх між двома колонками.

Картки

- ✓ Не бігати коридором.
- ✓ Переходити дорогу на зелене світло.
- ✓ Не списувати.
- ✓ Поважати авторські права.
- ✓ Сплачувати податки.
- ✓ Дотримуватися правил бібліотеки.
- ✓ Не смітити.
- ✓ Дотримуватися правил дорожнього руху.

Обговорення

- Чим правило відрізняється від закону?
- Чому правила можуть бути різними, а закони — спільними для всіх?

ПРАВОВІ АКТИВНОСТІ

«Мої права та обов'язки»

 Мета

Познайомити учнів із взаємозв'язком між правами й обов'язками.

Час: 8–10 хвилин.

Форма роботи: робота в парах.

Матеріали

Картки з правами та картки з відповідними обов'язками.

Хід проведення

Учні(ці) повинні знайти правильні пари.

Право	Відповідний обов'язок
Право на освіту	Сумлінно навчатися
Право на безпечне середовище	Дотримуватися правил безпеки
Право висловлювати думку	Поважати думку інших
Право на відпочинок	Раціонально планувати свій час

Після виконання кожна пара пояснює одну зі своїх відповідей.

ПРАВОВІ АКТИВНОСТІ

«Створюємо Кодекс нашого класу»

Мета

Показати учням, як створюються правила, і сформувати культуру взаємоповаги.

Час: 10 хвилин.

Форма роботи: групова.

Матеріали

Аркуш А3 або ватман, стікери, маркери.

Хід проведення

Запропонуйте учням(цям) уявити, що вони створюють Кодекс класу - документ, який допоможе зробити навчання комфортним для всіх. Кожна група записує 5 найважливіших правил.

Приклади:

- ✓ Поважаємо думку кожного.
- ✓ Не перебиваємо одне одного.
- ✓ Дотримуємося домовленостей.
- ✓ Бережемо шкільне майно.
- ✓ Допомагаємо тим, хто цього потребує.

Після обговорення кожна група презентує свої правила. Учитель разом із класом об'єднує всі пропозиції у спільний **«Кодекс нашого класу»**, який можна оформити як плакат і розмістити в кабінеті.

Запитання для обговорення

- Чому людям потрібні правила?
- Чи легко було домовитися про спільні правила?
- Чому важливо, щоб правила були однаковими для всіх?

ВПРАВИ ДЛЯ РЕФЛЕКСІЇ

«Правовий портфель»

Завдання.

На дошці або слайді зображено відкритий портфель. Учні по черзі називають або записують на стікерах, що вони «кладуть» до свого правового портфеля після першого уроку.

Приклади відповідей:

- Нове поняття.
- Цікавий факт.
- Запитання, на яке хочу знайти відповідь.
- Корисну пораду.
- Нове відкриття.

Підсумок: Учитель зазначає, що протягом року цей «портфель» поповнюватиметься новими знаннями.

«Терези вражень»

На екрані або дошці зображені терези.

Учні(ці) отримують два стікери.

Ліва чаша - «Що сьогодні було для мене найцікавішим?»

Права чаша - «Про що хочу дізнатися більше?»

Учні(ці) прикріплюють свої відповіді до відповідної чаші.

Після завершення вчитель коротко аналізує найпоширеніші відповіді.

ВПРАВИ ДЛЯ РЕФЛЕКСІЇ

«Світлофор знань»

Кожен учень(ця) обирає один із трьох кольорів.

- Я сьогодні багато нового дізнався(-лася).
- Деякі поняття ще хочу краще зрозуміти.
- Мені залишилося багато запитань.

За бажанням кілька учнів пояснюють свій вибір.

«Незакінчені речення»

Учні(ці) завершують одне або кілька речень.

- Сьогодні я зрозумів(-ла), що...
- Найбільше мене здивувало...
- Тепер я знаю, що право...
- Наступного уроку я хочу дізнатися...
- Для мене було важливо...

Після цього кілька учнів зачитують свої відповіді.

«Правова обіцянка»

Кожен учень(ця) завершує речення:

«Після сьогоднішнього уроку я обіцяю...»

Приклади:

- ...поважати права інших.
- ...краще знати свої права.
- ...дотримуватися правил.
- ...бути відповідальнішим(-ою).
- ...активно працювати на уроках правознавства.

Наприкінці всі відповіді можна прикріпити на плакат **«Наші правові обіцянки»** або зберегти й повернутися до них наприкінці навчального року.

ПРАВОВІ РЕСУРСИ

1. Сайт Верховної Ради України
2. Омбудсман України
3. ЮНІСЕФ Україна
4. Освітній серіал «Як працює держава»
5. Освітня платформа i33i

ШІ ПОМІЧНИКИ

ChatGPT

Для чого використовувати?

- ✓ створення правових ситуацій (кейсів);
- ✓ розробка практичних робіт;
- ✓ складання тестів, вікторин і кросвордів;
- ✓ пояснення юридичних понять простими словами;
- ✓ підготовка рольових ігор («Судове засідання», «Дебати», «Юридична консультація»);
- ✓ створення диференційованих завдань.

Gemini

Для чого використовувати?

- ✓ пошук ідей для уроків;
- ✓ створення планів занять;
- ✓ генерація прикладів із сучасного життя;
- ✓ допомога у створенні дискусійних запитань.

ШІ ПОМІЧНИКИ

Microsoft Copilot

Для чого використовувати?

- ✓ створення презентацій;
- ✓ написання сценаріїв уроків;
- ✓ добірка ідей для групової роботи;
- ✓ узагальнення нормативних документів.

Canva AI (Magic Write)

Для чого використовувати?

- ✓ оформлення робочих аркушів;
- ✓ створення інфографіки;
- ✓ дизайн пам'яток;
- ✓ картки для уроків;
- ✓ чеклісти й плакати.

HeyGen

Для чого використовувати?

- ✓ створення відео з аватаром;
- ✓ пояснення юридичних понять;
- ✓ віртуальний ведучий уроку;
- ✓ відеозвернення до учнів.

Gamma

Для чого використовувати?

- ✓ швидке створення презентацій;
- ✓ оформлення методичних матеріалів;
- ✓ створення пам'яток і буклетів;
- ✓ структуровані конспекти уроків.

ЧЕКЛІСТ ДЕВ'ЯТИКЛАСНИКА

«Що потрібно знати про право?»

- ☐ Після першого уроку я можу сказати, що...
Розумію, що таке право.
- ☐ Знаю, чим право відрізняється від правила.
- ☐ Можу пояснити, що таке закон.
- ☐ Знаю, що таке Конституція України.
- ☐ Розумію, чому Конституцію називають Основним Законом держави.
- ☐ Можу назвати хоча б три права людини.
- ☐ Знаю, що разом із правами людина має обов'язки.
- ☐ Розумію, чому важливо поважати права інших людей.
- ☐ Знаю, що таке правопорушення.
- ☐ Можу навести приклад життєвої ситуації, у якій діє право.
- ☐ Знаю, де можна знайти офіційний текст законів України.
- ☐ Готовий(-а) вивчати правознавство цього навчального року.

★ Міні-виклик

Постав собі оцінку.

 10–12 позначок - чудовий старт!

 7–9 позначок - ти вже добре орієнтуєшся, але попереду ще багато відкриттів.

 Менше 7 позначок - не хвилюйся, протягом року ми обов'язково опануємо всі ці поняття разом.

МІЙ ПРАВОВИЙ ПОРТФЕЛЬ

 Власник портфеля

Ім'я та прізвище

Клас

Дата

 Чого я очікую від уроків правознавства?

Що я вже знаю про право?

Напиши 3–5 слів або понять.

Я хочу навчитися...

- ☐ Захищати свої права.
- ☐ Краще розуміти закони.
- ☐ Розв'язувати правові ситуації.
- ☐ Відрізняти права від обов'язків.
- ☐ Аргументовано висловлювати власну думку.
- ☐ Бути відповідальним(-ою) громадянином(-кою).
- ☐ Інше:

До свого правового портфеля я вже поклав(-ла)...

Після першого уроку запиши, що стало для тебе найціннішим.

- Нове поняття
- Новий факт
- Запитання, відповідь на яке хочу знайти
- Найцікавіша вправа
-

Моє правило навчального року

Закінчи речення.

Цього року я обіцяю...

Моя ціль

Наприкінці навчального року я хочу сказати:

«Тепер я знаю, як...»

Самооцінка старту

Зафарбуй одну зірку.

☆☆☆☆☆ — Я лише починаю знайомство з правом.

★★★★☆ — Уже знаю кілька основних понять.

★★★★☆ — Добре орієнтуюся в темі.

★★★★☆ — Впевнено почуваюся.

★★★★★ — Готовий(-а) стати справжнім знавцем права!

Мій девіз на уроках правознавства